

29–33

למאמרו של נ' אלוני, "לשוננו", טז עמ'

Author(s): א"ש הרטום and ניסן ברגרין

Source:

Lěšonenu: A Journal for the Study of the Hebrew Language and Cognate Subjects /
לשוננו: כתב-עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה

Vol. No. pp. 227–228, תש"ט(

Published by: Academy of the Hebrew Language

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/24371467>

Accessed: 21-02-2020 20:15 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Academy of the Hebrew Language is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to
Lěšonenu: A Journal for the Study of the Hebrew Language and Cognate Subjects / לה
לשוננו: כתב-עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה.

JSTOR

<https://www.jstor.org>

במלח המשווערת נצבות. זה כמרוסא לוי לא נמצא עד עכשיו בספרותנו הכתובה עברית. אילו היה קאמפאנעס סירוס של מלה עברית (ארמית) רגילה, סירוס הסוחרה בתנאי המבטא של הערה היתורית הנדונה בלשונה המדוברת — כהנחה המחבר — דין הוא, שמוחק לערה המסוימת והמקום המסוים (אשכנז) יימצא חביושו העברי בצורתו הנכונה, במקום שם אין תנאי החגיגה בלשון המדוברת מחייבים את הסירוס (למשל בעדות דוכרות ערבית). ונוסף על כך יש מקום להתפעל ולתמוה, איך הפכה מלה עברית ספרותית מעין נצבות, להיות מובע לשון עממי כל כך.

זב"ח

למאמרו של ג' אלוני, "לשוננו", מז' עמ' 29–33

I

במאמרו על הכלל: כל דבר שאין בו רוח חיים זכרתי ונקבתי כתב מר אלוני (עמ' 82), ששפחה קאלימאני אומר, כי רוב השמות, שאין בהם רוח חיים הם ל"ו ולי"ג ושזוהי בנראה גם דעת שר"ל. מה שונגע לקאלימאני שדבריו הם במקומות רבים בלתי מדויקים וגם משובשים, דברי מר אלוני נכונים הם, אבל בדברי שר"ל, במקום שציון המחבר (*Grammatica della lingua ebraica*, ע' 387) אין אפילו רמז לדעה זו, שם מביא שר"ל, בדבריו על סימני המין בשמות במקרא, שתי דוגמאות משמות, שלפעמים הם לשון זכר ולפעמים לשון נקבה (שמש, רוח) ומעיר על העובדה שאע"פ שבכלל כל השמות המסתמיים בנוין בלתי שורשית הם שייכים לשון זכר, השמות המון, חלון נחשבים לפעמים במקרא (המון פעם אחת, חלון פעמיים) בשמות מסין נקבה. לבר מזה אין שם אף מלה אחת על השמות השייכים לשני המינים.

א"ש הרטום

II

על המחברים שטיפלו במאמר הדקדוקי הזה יש להוסיף את הרב מלאכי הכהן (יד מלאכי, כללי הגמרא והפוסקים וכללי דינים, דפ"ר ליוורנו 1767) ואת המקובל והמשורר אבי הדראמה העברית, הרב משה זכותא (ספר קול הרם, חידושים על שישה פירי משנה, אמסטרדם 1719, 22 שנה אחר פטירת המחבר). יד מלאכי מביא בחלק א, כללי הגמרא, כללי הכי, סימן ש"ט, את כל המחברים, שחתעסקו לפניו במאמר זה — ונמצאים בו שני מקומות מתשובות הרדב"ז המזכירים אותו — ואלו דבריו: "כל דבר שאין בו רוח חיים זכרתי ונקבתי, כן כתב התי"ט (= תוספות יום טוב) בשם הראב"ע בפ"ב דנויר מ"ב, ובפ"ח דחמיר מ"ד. אמנם הרב הגדול מוהרם"ז (= ר' משה זכותא) שם... בפירושו על המשניות כתב, שדוא לא אמר הראב"ע כלל זה... וכן כתב ה"ב"ד דוד (פירוש על המשניות וספרשיתן הרע"ב ותו"ט, דפוס אמסטרדם 1788; ג' אלוני מעיר על דבריו בתמיד במאמרו, טוף ע' 31) בפ"ב דנויר בשם ספר מקנה אברהם וערוגת ה"ב"ש, ותא חוי מאן גברא רבא דאסחיר עלית דהאי כללא, היה הרדב"ז ז"ל, שבחלק ב' מתשובותיו, סימן של"ו כתב

שהוא מן הראשונים ושכן היא הסכמת המדקדקים בשם ר"ת ז"ל. וכן מצאתי עוד לחרדב"ז ז"ל בקובץ ג', סימן קמ"ו מלשונת הרמב"ם, שכתב כן בשם ר"ת בריש קמא, אך אני בעניי יגעתי ולא מצאתי לר"ת שכתב כן...".
ויש להעיר, כי בתשובות הרה"צ (מהדורת וורשא, תרי"ב) כתוב בשני הסימנים הנ"ל זכרו או נקבה. וכן מצטט גם ר' יעקב רייפמאן בבית תלמוד, א'.
ני אלוני מוצא חריפות יתרה במאמר הדקדוקי ורואה בו משנה הוראה: זכרו ונקבהו = דקרו ועשה בו נקבים וכו' (ע' 82). חסד אני, אם נמצא במדקדקי ימי הביניים מי שהוא, המפרש זכר מלשון דקר.

ניסן ברגרין

למאמרי „תרומים נשכחים ומתמיהים“

משנרשם מאמרי ראיתי, שדוד הרצוג במחקרו The polemic treatise against Saadya ascribed to Dunash ben Labrat (בספר Saadya Studies המוקדש לשנת האלף של פטירת הגאון, מנשסטר 1943) עמ' 45, הערה 3 כבר העמיד על הזיקה של תשובת דונש ס" 63 לדברי חיוג' וריב"ג, אך לא נכנס לעצם ניתוחם של דברי דונש הסתומים. הנחתו של ה', שאותו הקשר שבין התשובה הנדונה ובין המקורות הנ"ל סוכיחה, שזו לא נחכרה בידי דונש, אלא בזמן שכבר נודעו חיבוריהם של חיוג' וריב"ג, אינה מניחה את הדעת. הלא ייתכן מאוד שאף כאן, כמו במקרים רבים אחרים, הביאו חיוג' וריב"ג בעניין ההוראות השונות של שור דברי אחרים, שקדמו להם. אין הערתי זו נוגעת לעצם הבעיה, אם ספר תשובות דונש של רס"ג מעטו של דונש הוא, שחזר וגוללה ה' במאמרו החשוב הנ"ל. בהזדמנות זו מבקש אני מן הקורא, שיתקן את טעות הדפוס הזאת: בעמ' 159, הערה 3 ש' 5: במקום ורחוק בעיניו—צ"ל ולא רחוק וכו'.

זב"ח

תיקון טעות

מצטערים אנו על כך, שמוכרונ הדברים של אספת חברי ועד הלשון בשנת תשי"ו. שנרשם בחוברת הקודמת של „לשוננו“, הושמטו שמותיהם של מר מרדכי אזרחי ופרופ' איש הרמ"ס, שהשתתפו באספה הנ"ל.

המוכירות המדעית